

Josep Lozano, guanyador de l'Alzira i el Prudenci Bertrana

El procés fragmentari, intermitent

Josep Lozano (Alginet, 1948), escriptor. El 1980 va convulsionar el panorama amb *Crim de Germania*, i ara, resultat del seu procés creador fragmentari i intermitent, espera l'edició de *Ribera* i *Ofidi*, llibres que li han valgut la consecució dels premis Alzira i Prudenci Bertrana.

Recentment has guanyat dos premis de narrativa importants, l'Alzira amb el llibre *Ribera*, i el Prudenci Bertrana amb el llibre *Ofidi*; fes-me'n una síntesi.

—Segurament, tots els novel·listes el primer llibre que fan és una espècie de remembrança de la seua infantesa. O d'explicar...

—Perdona, però no és el teu primer llibre.

—Nooo. Però no l'havia fet. I, d'alguna manera, era una cosa pendent. La *Ribera* és el món que més bé conec, i tenia un altre atractiu. L'existència de la cultura catalana és bastant problemàtica, però l'existència de la subcultura rural, dins la cultura catalana, està ferida de mort. I, en certa mesura, volia recuperar-la. I és una espècie d'homenatge al llenguatge col·loquial de la Ribera, a la manera de veure la vida, a l'humor, al sarcasme...

—¿Sempre estàs fent homenatges a la llengua, o m'ho sembla?

—No, no crec. *Crim de Germania*...

—Ho has dit tu, no jo.

—¿És el referent obligat! No era un homenatge. Tractava de recuperar-la, la llengua, donar-li una certa vigència. No crec que hi havia voluntat d'homenatge. Sí, de posar en circulació el llenguatge culte i el llenguatge col·loquial. De demostrar que en cert temps havia tingut una vigència. Que era capaç.

En *Ribera*, en canvi, sí que tenia aquesta intenció. Al poble hi havia un cert plaer, un cert gust per la llengua. Per parlar i recrear-se. I, fins i tot, hi havia la possibilitat de reinventar-la. Això ha anat perdent-se, i aquestes coses són les que jo he volgut posar. Manifestar-les. I d'altra banda, hi ha el paper de l'escriptor com a testimoni del seu temps. Estic convençut que és en la narració on es pot donar una visió més vertadera de les coses, encara que és una realitat restringida per la visió d'una sola persona, perquè no està tan manipulada com quan

la realitat es mostra a través dels mitjans de comunicació.

—L'altre llibre, *Ofidi*.

—Dins dels rèptils, els ofidis són una subclasse. Hi pertanyen les serps. Era una d'aquelles obsessions que van i vénen: les serps. Volia fer una novel·la que no tinguera massa referències amb el nostre ser i estar ací, i partint d'una llegenda que em contava la meua àvia, i que després he trobat referida en altres notícies (el cas aquell de la mare que, mentre dona de mamar al fill, la serp suplanta el nadó i es beu la llet, establint-se un vincle entre tots tres, que fa que les serps mai ataquen els xiquets). I amb aquest factor, i també amb els derivats de diverses lectures de Flaubert i Jung sobre els ofites, i la impressió d'un article de Tísner sobre la utilització de les serps a Mèxic com a animals domèstics, vaig fer una novel·la.

—Que t'ha costat de fer...

—Molt de temps. El fet de no poder viure dels llibres fa que el meu procés creador siga fragmentari i intermitent.

—En deu anys no has escrit massa.

—De tota manera se'n publiquen massa, de llibres. I mai he tingut l'angoixa de publicar.

—¿Fins a quin punt t'ha marcat *Crim de Germania*?

—M'ha marcat respecte a la idea que els lectors es fan de mi, però personalment, gens.

—¿El gremi t'ha perdonat que feres un gran llibre com aquell?

—Li ho haurem de preguntar al gremi. A vegades sí que sembla que el gremi no m'ho haja perdonat, però aquestes actituds no em preocupen massa.

—¿I el gremi t'ha perdonat que en deu anys no hages fet un llibre de tanta qualitat com aquell?

—Crec que els llibres tenen ressò perquè els escrius en un moment determinat en què hi ha necessitat d'allò de què tu parles. Això va ser el 79 o 80 i les ne-

cessitats i les circumstàncies eren unes altres, i es pensava que el nacionalisme tenia moltes expectatives. Tot això va condicionar l'èxit del llibre, a banda que crec que tenia una certa qualitat. *Crim de Germania* era una crida al compromís, d'una manera indirecta, i això probablement va influir en el seu èxit.

—¿Vols dir que si ara un llibre no té èxit es per l'escassa expectativa nacional?

—No ho sé. En el 79 hi havia una efervescència, i —no sé si això sonarà franquista o què— la capacitat d'il·lusionar-

se pel futur, cosa que jo ara no tinc ni sé qui la té. Potser és que ara cal escriure altres coses. Hi ha una liquidació de valors: l'humanisme, el progressisme, la decència en les coses...

—¿Quants llibres has venut de *Crim de Germania*?

—Encara se'n venen.

—Cosa que celebre, ¿però tens dades?

—No, però crec que hi ha vuit o nou edicions fetes. I una traducció al castellà. I no la van voler traduir al rus.

—¿Al rus?

—Sí. Ricard Blasco va anar allà per un

programa de televisió d'història i va contactar amb l'editorial L'Estrella de Moscou, dedicada a la traducció i publicació de novel·la estrangera. I l'editor li va dir que *Crim de Germania* no s'ajustava a la moralitat soviètica.

—¿Com conceptues que un escriptor canvie de llengua?

—Una llengua no s'improvisa, i un escriptor no pot escriure sinó en la llengua que coneix. Ara: si vol viure de l'ofici, ¿què ha de fer?

—¿T'has plantejat mai el canvi?

—¿Què ha de fer un escriptor si els mitjans de comunicació en català, per exemple EL TEMPS, no ofereixen la possibilitat de professionalitat a l'escriptor en català? ¿Ser coherent? ¿Tenir un gran sentit de l'ètica? ¿O anar a parar a l'administració?

—¿Estàs insinuant que EL TEMPS té la culpa de la situació dels escriptors?

—No volia dir això, sinó que se'ns exigeix com a escriptors d'una llengua minoritària que tinguem una gran coherència respecte a un món que ens margina.

—¿Tu vas ser corresponsal de Las Provincias?

—El 1975, quan hi col·laborava l'infecte comissari, i...

—¿Qui?

—Amadeu Fabregat. Era la primavera de *Las Provincias*. Jo era a París i li vaig proposar a María Consuelo Reyna fer-li cròniques. I això vam fer, fins que li'n vaig enviar una sobre la revolució dels clavells i em va dir: "Eso se lo publicarán a usted en *L'Humanité*". I encara va dir més: que si havia de triar entre les dictadures d'esquerra i les de dreta, sempre es quedaria amb les de dreta. Com després es va demostrar en el 23-F.

—A París, ¿en què treballaves?

—Netejant l'ambaixada d'Israel, netejant botigues de Saint Germain, netejant un gimnàs, donant classes de català a un americà que escrivia obres de teatre en rima... Mil coses per a pagar-me els estudis de lletres modernes.

—¿És cert que posteriorment vas ser regidor del PSOE?

—Sí, i segon tinent d'alcalde d'Alginet. Fins a la claudicació del partit en l'Estatut, que me'n vaig eixir.

—¿Es bo per a un escriptor estar molt involucrat en una opció política?

—Depèn, perquè de vegades, tendeixes a justificar tot allò que fa el partit. I això és perjudicial. Ara: hi ha gent que li va molt bé.

Miquel Alberola

